

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

M VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNIT

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT**

Peter Tej

**SPOZNÁVAME RÓMSKE ROZPRÁVKY – „ROMANE
PARAMISA“ Č.2**

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr, Peter Tej

Kontakt na autora UZ: Základná škola s materskou
škoolou Zborov, Školská 478,
08633 Zborov,
mgr.peter.tej@gmail.com

Názov: **Spoznávame rómske rozprávky**
– **“Romane paramisa” č.2**

Rok vytvorenia: 2014

Oponentský posudok
vypracoval: Mgr. Ivica Clementová

ISBN 978-80-565-0425-3

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

Palo dešuduj čhonoru (O dvanástich mesiačikoch).....	2
Zoznam použitej literatúry	17

Palo dešuduj čhonora

Sťa jekhvar daj odola ste duj čhaja: jekh lakeri e Holena, e hujdi e Maruška. Pra čha bare kamlahi, de pe Maruška naštik ani dikhlahi, mer šťa lači, sako dive šukareder. Čori Maruška ani nadžanlahi, soske ola duj la nakamen, soske lake sako dive erďavipen keren. So kerlahi, nič nastťa lače.

Jekhvar sťa oda pal o Nevo Berš, kamlťa e Holena luludťa fialki.

„Ďža, Maruša, andro veš, an mange luludťa dialki!“

„Kamav lev mange te thoven po derko!“ vičindťa pe late. *„Jaj, mri pheňori, ko oda šundťa tel o jiv o luludťa,“* phendťa rovibnaha e Maruška.

„Dilini!“ vičindťa pe late e Holena. Te mange ola luludťa fialki na aneħa, murdara tut! Ispidiňa la ari andar o vudar.

E čhajori phirlahi pal o veš andro baro šil. Jekhvarsa dikhlťa sar po upral po veš thabol e bari jag. Kernahi jag dešuduj murša ani alav naphenen. Odola hi o dešuduj čhonora.

„Lače manuša, mukhen man ke jag, hi man baro šil...“

Odoj o Januaris la bara kopaľaha ando va phendťa:

„Soske adaj alal čhajori androda baro šil?“

„E tudťa la Holena man bičħade vaš o luludťa fialki. Te na ana, murdarna man. Phenen mange, kaj len arakhava?“

O Januaris geľa ko terneder čhonoro, ko Marcos. Diňa leske e bari kopal ando va, the phendťa:

„Bešu pre, mro pharaloro!“

O Marcos bešťa upre po bar hamisardťa la bara kopalaha, the o jiv pe diňa muktären.

Tel o košťa sa dikhlťa e Maruška le fiالكengere šerora.

Čhingerďa, palikerďa, the našťa kħere.

E tudťa daj la Holenaha dikhnahi, na paťanahi pre jakħenge. Po dujto dive kamle te chal jahodi, palek lole phabi. Kana aľa le phabenca e Holena lake na paťandťa, phendťa, hoj peske len oj korkori čhingerla.

Geľa oj ando veš. Kana žibut na avlahi pale, geľa pal late lakeri daj. Pativake len e Maruška užarlahi o chaben tatarlahi na ale pale, ačħile andro veš. Mer o čhonora erďave manušen nakamen.

O dvanástich mesiačikoch

Bola raz jedna matka a tá mala dve dcéry: jednu vlastnú, Holenu a druhú pastorkyňu, Marušku. Tú svoju nado všetko rada mala, ale na Marušku ani len pozrieť nemohla, pretože bola nielen dobrá, ale zo dňa na deň i krajšia. Chúdťa Maruška netušila, prečo ju tie dve tak nenávidia, prečo jej toľko ubližujú. Pokorne plnila všetky príkazy, no nech robila, čo robila, zavďačiť sa im ničím nevedela. Jedného dňa, bolo to po Novom roku, zachcelo sa Holene fialiek.

„Chod, Maruša, do hory a dones mi kyticħku fialiek! Ćcem ich mať za pásom, aby som ich mohla ovoniavať!“ rozkázala Maruške.

„Ach, sestra milená, či to kto slýchal, aby pod snehom fialky kvitli?“ zahorekovala neborká sirota.

„Ty hlupaňa!“ oborila sa na Marušku Holena, „čo mi ty máš čo odvrávať, keď ti ja rozkážem. Ak mi tie fialky neprinesieš, naskutku ťa zabijem!“ Ešte ani nedopovedala, schytila Marušku za rameno macocha a vystrčila ju predo dvere.

Blúdilo dievča po hore, hlad ho moril, zima triasla, keď tu na samom vrchu hory vatra horí. Okolo nej dvanásť chlapi sedia, slovka nepovedia. Sú to dvanásť mesiačikovia.

„Dobří ľudia.“ osmelila sa Maruška podísť k ohňu, „dajte sa mi zohriať, zima ma trasie.“ Tu Veľký Sečeň (január) s kyjakom v ruke prehovorí:

„Načože si prišla dievčička, a čo tu hľadáš v nečase?“

„Macocha s Holenou ma vyhnali po fialky. Keď ich nedonesiem, zabijú ma. Pekne prosím, poradte, kde ich nájsť!“

Tu podišiel Veľký Sečeň (január) k mladšiemu mesiačikovi, podal mu kyjak do ruky a riekol:

„Bratku Marec, sadni si nahor!“

Mesiac Marec si sadol na kameň, zatočil kyjakom a sneh sa začal topiť. Tu na tráve pod stromami zbadala Maruška fialky. Rýchlo natrhala kytičku, úctivo sa poďakovala a bežala domov. Holena s macochou si div oči nevyočili. Vôňa fialiek ich však čoskoro omrzela. Na druhý deň sa im zachcelo jahôd a keď i tie dostali, tak potom červených jabĺk. Sotva čo sa zmorená Maruška i s nimi objavila, vychytila sa do hory Holena. Sama si vraj jabĺk naoberá, a takých, aké ona bude chcieť.

Keď sa však doma dlho neukazovala, vybrala sa za ňou macocha. Márne ich Maruška v treskúcej zime za oknom vyzerala, s večerou i obedom vyčkávala, viac sa nevrátili.

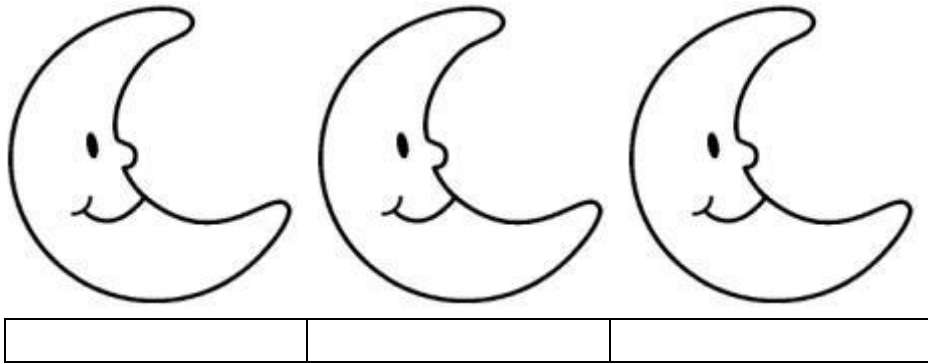
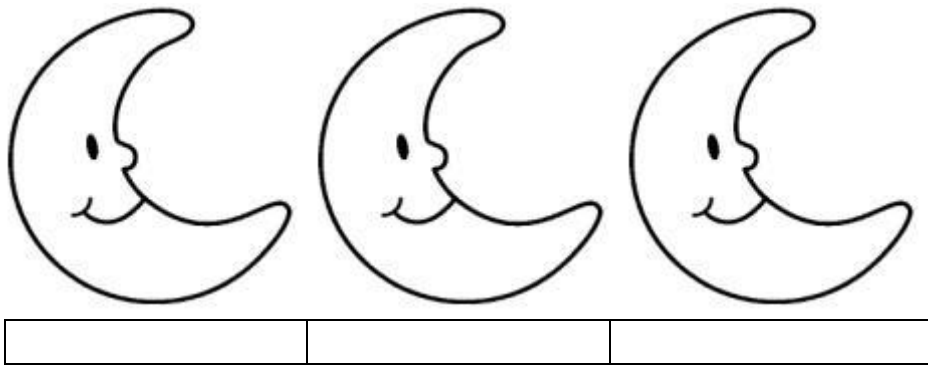
1. Pod obrázky napíš mená mesiačikov, ktoré boli v texte spomenuté (*tie vyfarbi!*).
Dopíš mená ďalších mesiačikov, aj keď v texte spomenuté neboli.

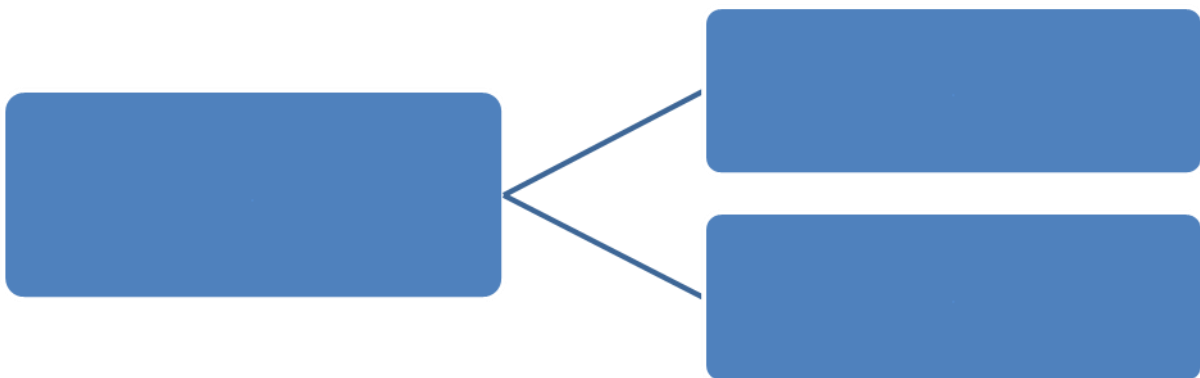
--	--	--

--	--	--

2. Dopíš „rodokmeň“ rodiny, ktorá sa v texte vyskytla. Mená napíš do obdĺžnikov a vzťah aký medzi nimi je, napíš nad čiaru, ktorá spája obdĺžniky.

3. Vyfarbi fialky! Pod obrázok fialky napíš, akej farby fialky môžu byť.

4. Uhádni, o ktorom mesiaci hovorí hádanka!

*Vo dne, v noci sypem sneh,
zasypal som celý breh.
Mráz mi stojí vždy pri boku,
v poradí som prvý v roku.*

Aký je to mesiac?

Vítam prvú lastovičku,
snežienôčku nájdem v kričku.
Jarné slnko svieti z výšky,
keď v knižnici čítam knižky.

Aký je to mesiac?

Slniečko mi krásne svieti,
sviatok majú všetky deti.
Začína sa práve leto,
koniec školy príde preto.

Aký je to mesiac?

Po prázdninách do školičky
vediem deti poza kričky.
Pred školou sa spolu bavia,
zážitky si z prázdnin vracia.

Aký je to mesiac?

Kapry chytám v rybníku,
nie pre hlad, len zo zvyku.
Gulôčkami stromce zdobím,
darčekomí vždy radosť robím.

Aký je to mesiac?

5. Spočítaj mesiace!

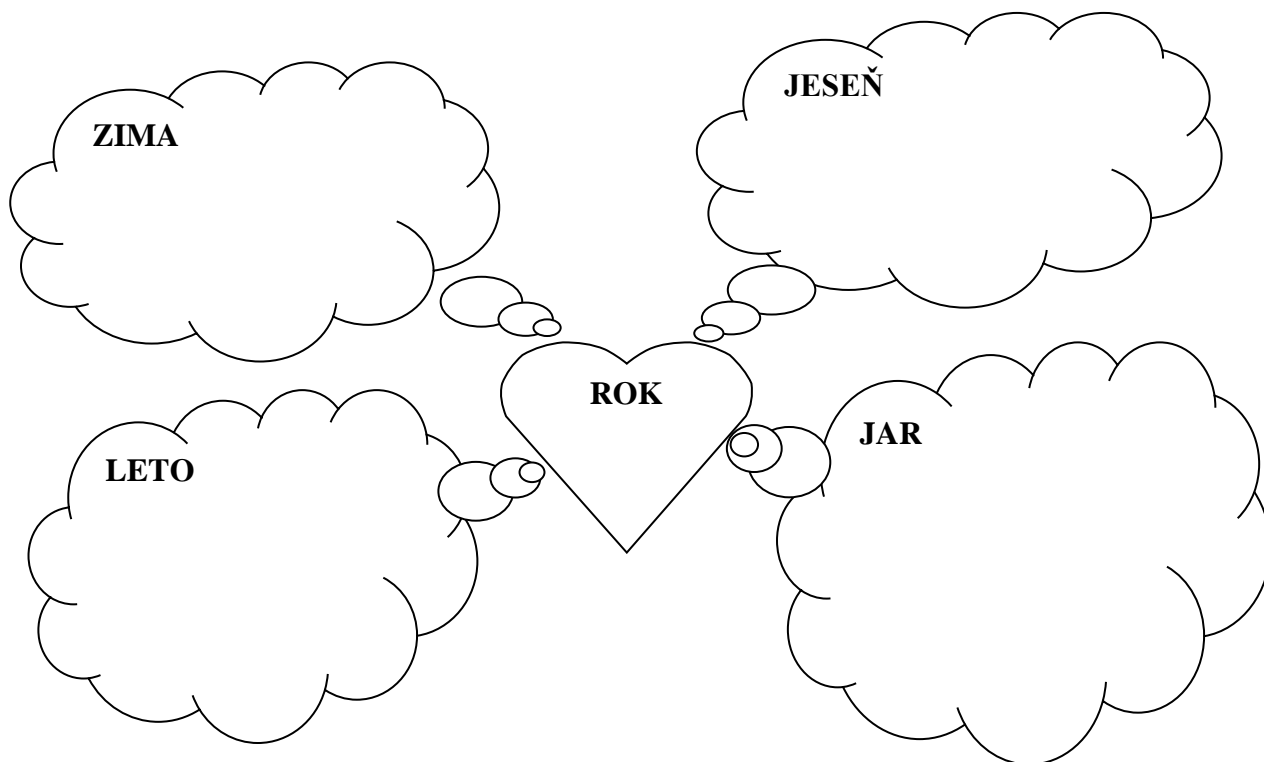
$$3 + 3 + 3 + 3 = \underline{\quad}$$

$$\text{☾☾☾} + \text{☾☾☾} + \text{☾☾☾} + \text{☾☾☾} = \underline{\quad}$$

6. Doplň písmenká, aby vznikli názvy mesiacov v roku a odpíš ich:

jan_ár, feb_uár, _arec, a_ríl, má_, j_n, jú_, augu_t, septem_er, o_tóber, nove_ber, de_ember

7. Roztried' mesiace podľa ročných období a dopiš ich do jednotlivých mráčikov.
(január, február, marec, apríl, máj, jún, júl, august, september, október, november, december)

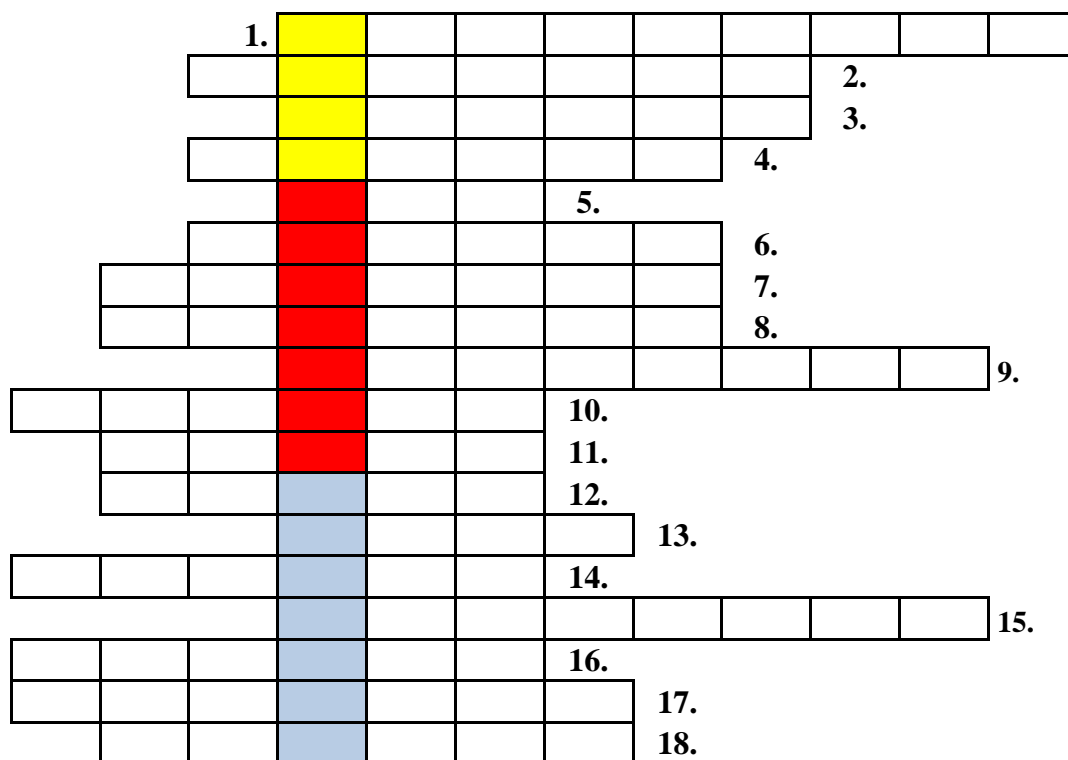

a jednotlivé mráčiky s mesiacmi, ktoré si priradil/-a vyfarbi farbou, ktorá najviac súvisí s daným ročným obdobím.

8. Do prázdnych políčok napíš *dobré* a *zlé vlastnosti* hlavných postáv.

Dobré vlastnosti <i>MARUŠKA</i>	+	Zlé vlastnosti <i>HOLENA, MACOCHA</i>

9. Doplň správne tajničku!

1. Ako sa po rómsky povie *d'akujem*?
2. Ako sa volala jedná z dcér?
3. Ako sa po rómsky povie *kvet*?
4. Ako sa volala *jedná z dcér*?
5. *Koľko dcér* mala žena?
6. V akom súrodeneckom vzťahu boli *Maruška* a *Holena*?
7. Ako sa po rómsky povie číslo *dvanásť*?
8. Aký slovenský ekvivalent slova *dilini* (použité v texte) by sme použili?
9. Prelož rómske slovíčko *decembros* do slovenčiny.
10. Prelož rómske slovíčko *januaris* do slovenčiny.
11. Aký predmet (zbraň) podal v rozprávke Január mesiacu Marec?
12. Doplň januárovo meno: *Velký*..... (pomôž si textom)
13. Kde poslala matka svoju nevlastnú dcéru po kvietky?
14. Ako sa hovorí nevlastnej matke? (pomôž si textom)
15. Prelož rómske slovíčko *novembros* do slovenčiny.
16. Po aké *malé, sladké a červené ovocie* poslala macocha dcéru Marušku?
17. Prelož rómske slovíčko *februaris* do slovenčiny.
18. Po aké *kvietinky* poslala macocha Marušku?

Riešenie TAJNIČKY: _____.

Riešenie TAJNÍČKY prelož do slovenského jazyka: _____.

10. Správne, pomocou šípok, prirad' slovenské a rómske číslovky!

jeden	dešuduj
dva	dešujekh
tri	deš
štyri	eňa
päť	ochto
šest'	efta
sedem	šov
osem	pandž
deväť	štar
desať	trin
jedenásť	duj
dvanásť	jekh

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

11. Nájdi v osemsmierovke slová a preškrtni ich!

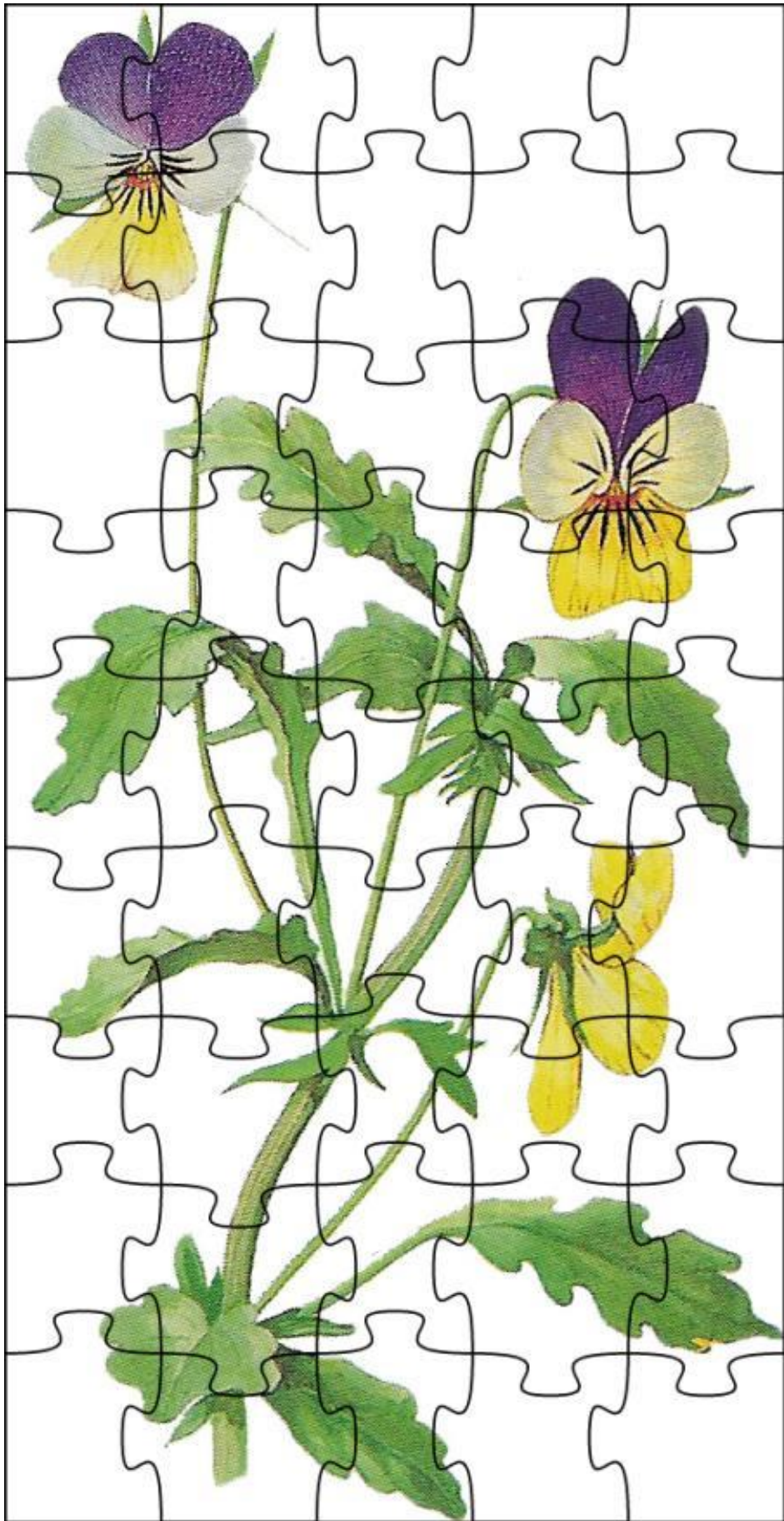
Nájdi tieto slová: január, február, marec, apríl, máj, jún, júl, august, september, október, november, december, Maruška, Holena, macocha, jahoda, jablko, kyjak, fialka.

S	R	Á	U	R	B	E	F	A	N
O	A	W	N	Ú	J	L	J	N	O
E	K	L	Ú	J	Á	T	A	E	V
É	Š	X	D	Ó	M	S	H	L	E
F	U	Ó	M	Ň	T	U	O	O	M
M	R	A	Š	B	L	G	D	H	B
Ô	A	P	Ô	Ě	Ň	U	A	Ô	E
A	M	R	Á	U	N	A	J	M	R

T	Ä	Í	E	Ú	A	O	U	Ý	Ú
Ä	E	L	A	C	D	Ř	X	G	Á

12. Vystrihni obrázok/puzzle a poskladaj ho! Napíš, čo je na obrázku.

Na obrázku je:

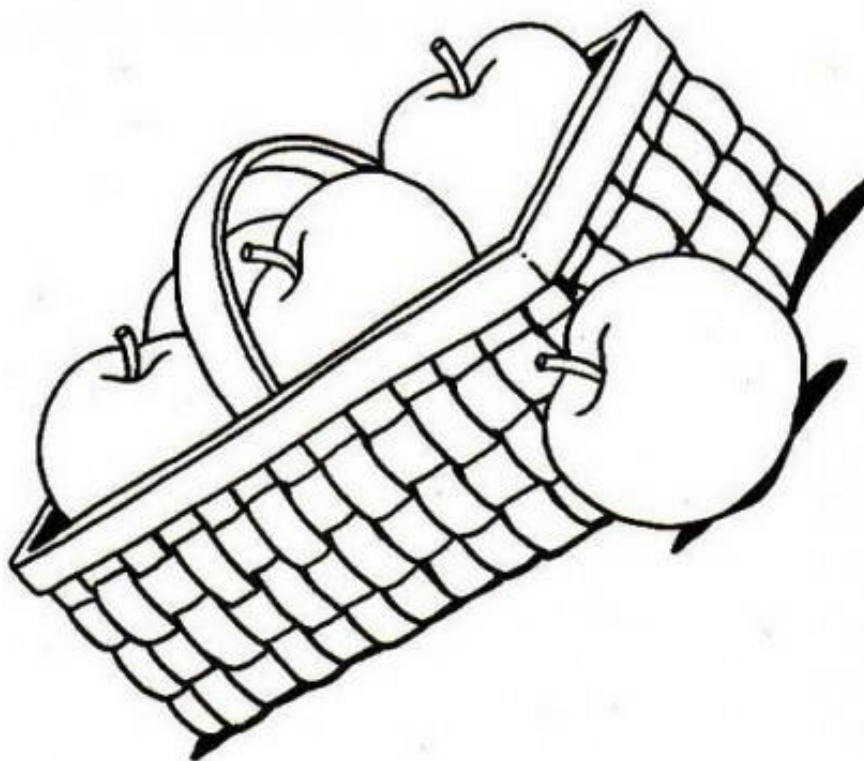
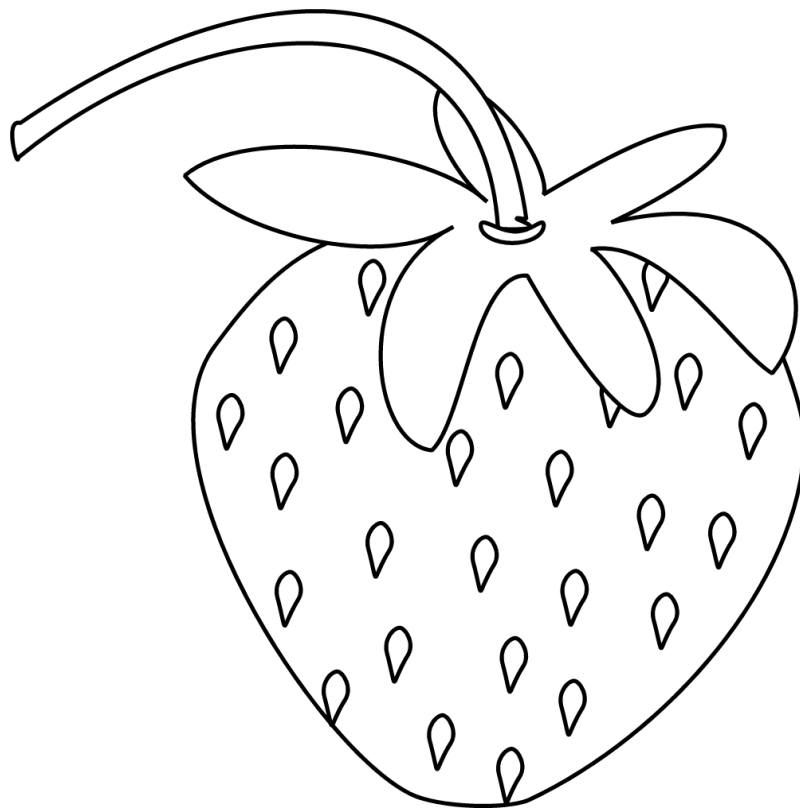
13. Vystrihni obrázok/puzzle a poskladaj ho! Napiš, čo je na obrázku.

Na obrázku je:

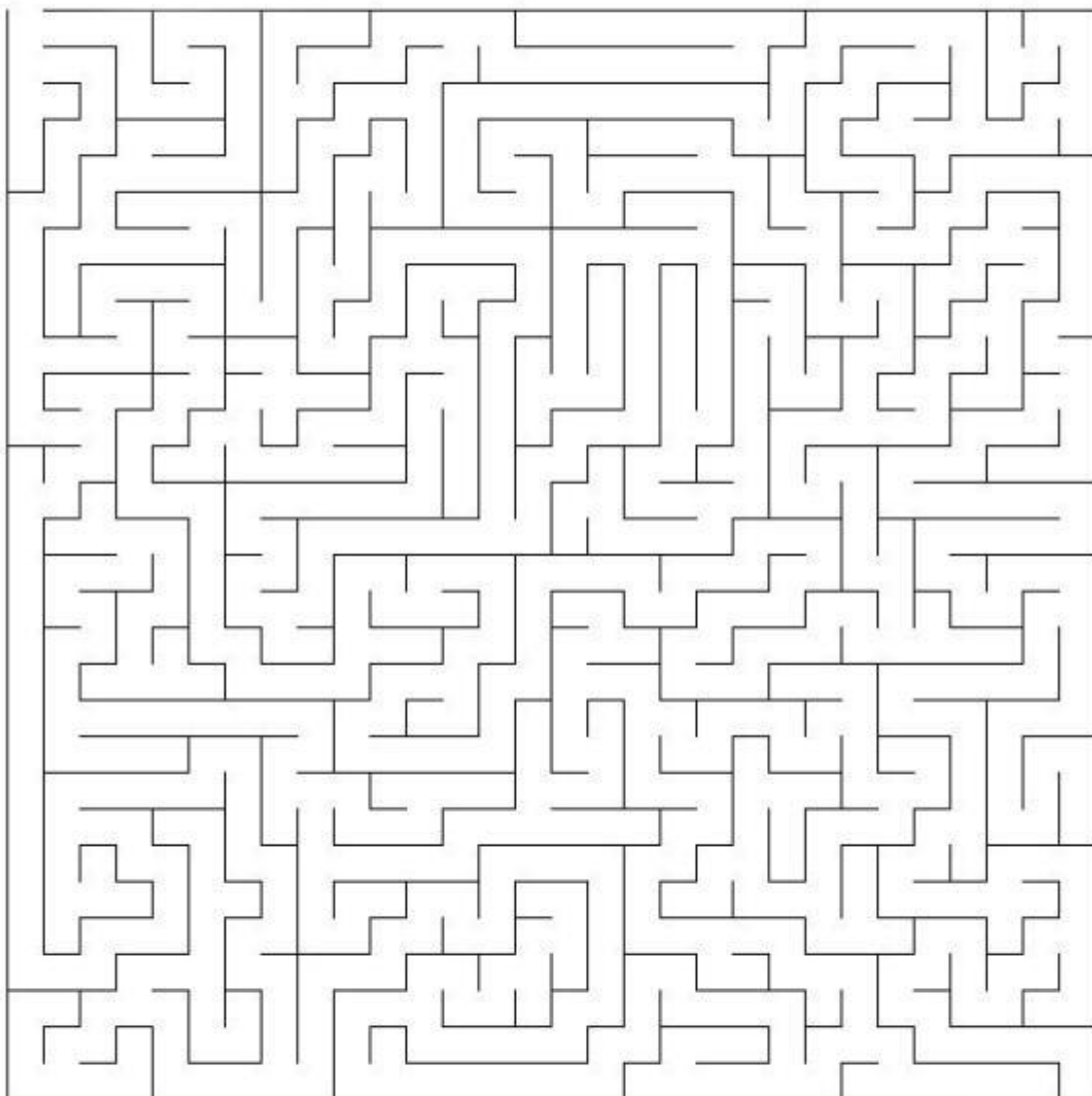

14. Vystrihni obrázky a vymaluj ich. Napíš, čo je na obrázkoch.

Na obrázkoch je:

15. Pomôž Maruške a nájdi správnu cestu k jahodám a fialkám. Farebnou ceruzkou vyznač správnu cestu!

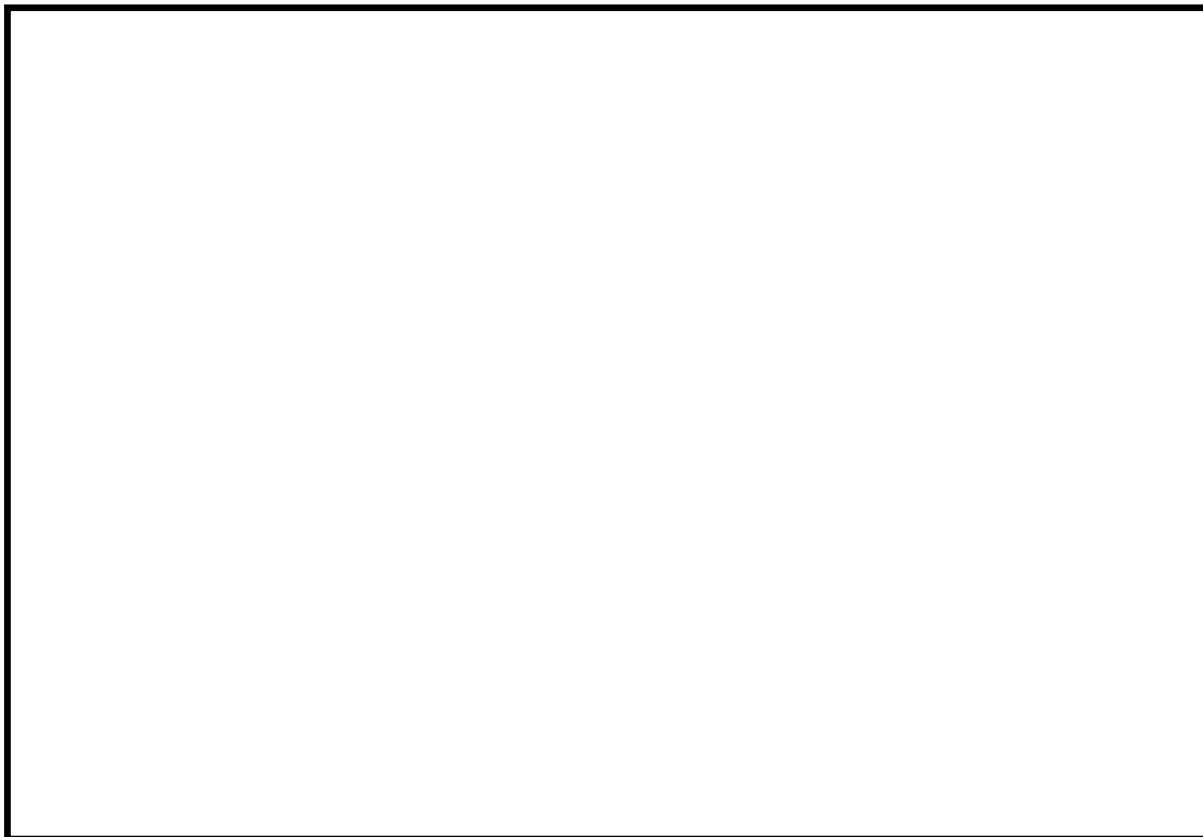

16. Zapamätaj si!

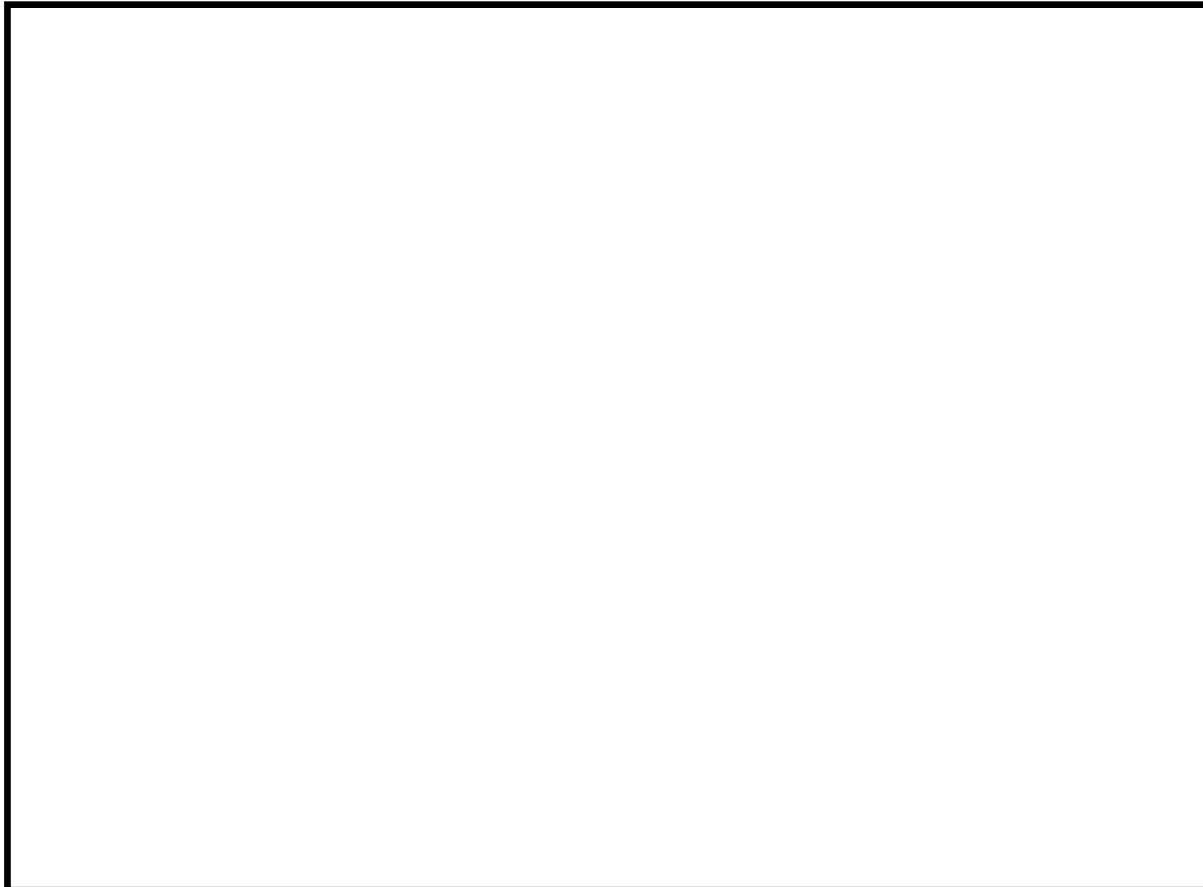
Slovná zásoba: slovensko-rómsky slovník (slovačiko-romano lavustik)		
macocha		moštovno daj
jablko		phabaj
mesiačik		čhonoró
kvietok		lulud'ori
kytica		buketa
sestra		phen
zloba		ruš, cho'ri
úprimný		phundradejileskero
skúpy		izdrado, chalo, hamižno
rozprávkar		paramisaris
mamička		dajori
marec		marcos
hora		veš, hed'os, plaj
doma		kher
ovocie		frukti
čaj		tejos
sneh		jiv
vločka		jivuňi
snežienka		parňi lulud'ori
oheň		jag
zima		jevend

17. Do prázdných rámečkov nakreslí, ako si predstavuješ Marušku, Holenu a Macochu.

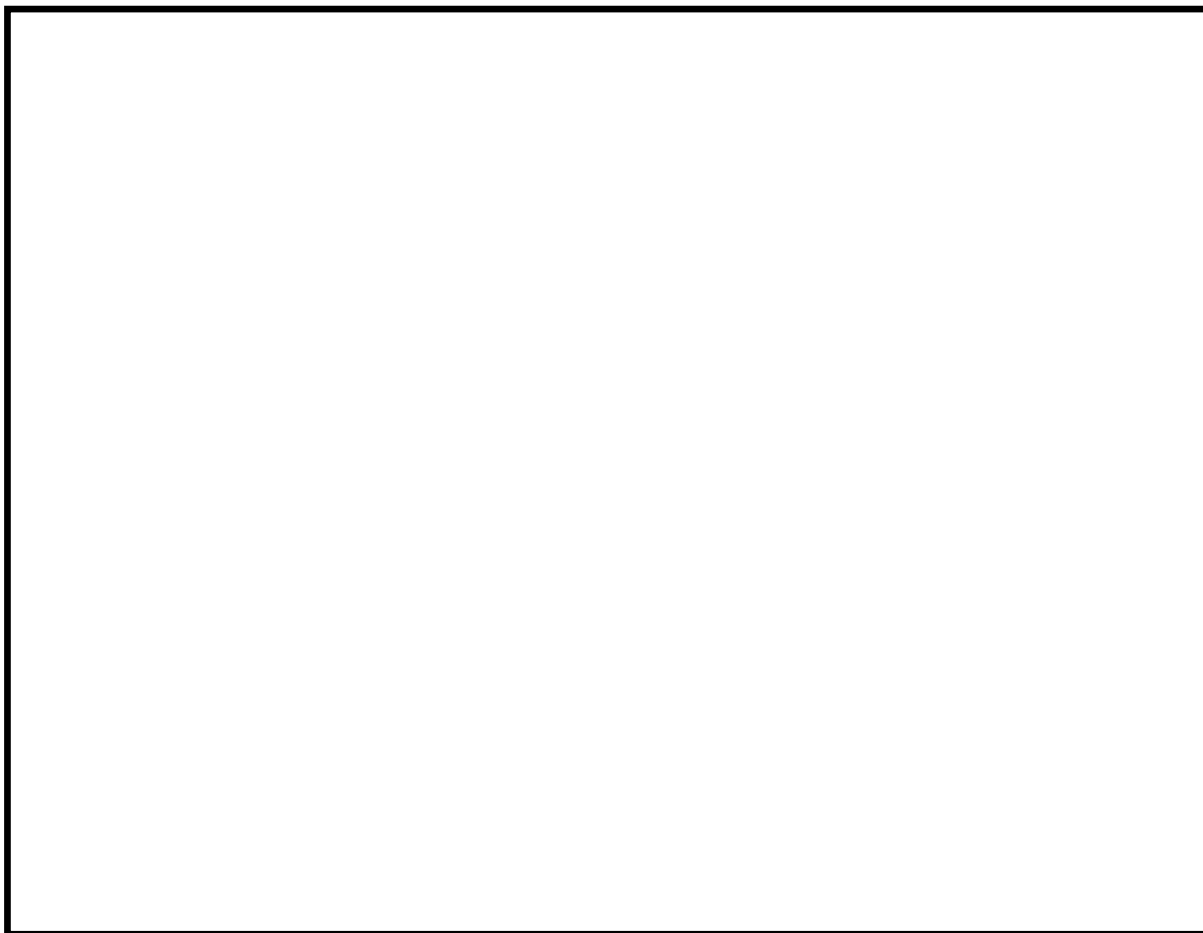
MARUŠKA:

HOLENA:

MACOCHA:

18. Napiš, čo by sa stalo, keby MARUŠKA v hore dvanástich mesiačikov (*dešuduj čhonor*) nenašla. Ako by pokračoval príbeh? Zahraj sa na rozprávkara (*paramisaris*) a vymyslí vlastný koniec rozprávky (*paramisa*).

Zoznam použitej literatúry:

1. BANGA, D.: *Romano hangoro. Rómsky šlabikár. (Palo dešuduj čhonora) O dvanástich mesiacikoch.* Nové Zámky: Techno Prompt. 1993, 48 s. ISBN 80-85584-09-3
2. Obrázok (bezfarebný mesiacik): <http://rozpravky.wz.cz/omalovanky/img/mesiacik-ii.gif>
3. Obrázok (bezfarebná fialka): <http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2010/04/05-fialka.jpg>
4. Obrázok (mráz, šípky): http://img.flog.pravda.sk/2009/09/29/xIN_264299_m.jpg
5. Obrázok (biela snežienka): <http://www1.enviroportal.sk/ziva-priroda/photos/small/galanthus-nivalis.jpg>
6. Obrázok (slniečko): <http://zsviglas.edupage.org/files/slniecko.gif>
7. Obrázok (listie): <http://nobleanarchist.com/blog/wp-content/uploads/2013/10/Leaves.jpg>
8. Obrázok (vianočné ozdoby): http://brdekor.sk/files/vianoce/christmas_wallpaper_5243d.jpg
9. Obrázok (fialka – puzzle): <http://www.75zbor.sk/wp-content/uploads/2012/03/Fialka-trojfarebna.jpg>
10. Obrázok (12 mesiacikov – puzzle): http://www.buffetclothing.com/files/imagecache/blog/blog/12_mesiacikov.jpg
11. Obrázok (maľovanka – jahoda): <http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/7611/=jahoda.gif>
12. Obrázok (maľovanka – jablka v košíku): http://files.market1-1.webnode.cz/system_preview_detail_200004445-4c6064d595-public/Jablka%20v%20ko%C5%A1%C3%ADku.jpg
13. Obrázok (bludisko): <http://media0.webgarden.name/images/media0:4d983923dd994.jpg/bludiskoL2.jpg>
14. Obrázok (dievčenská postava pri bludisku): <http://img.mediacentrum.sk/images/gallery/200/962421.jpg>
15. Obrázok (kvet fialka pri bludisku): <http://img.mediacentrum.sk/gallery/250/724899.jpg>
16. Obrázok (jahody pri bludisku): <http://img.mediacentrum.sk/gallery/250/724903.jpg>
17. Obrázok (nožnice): <http://omalovanky.zahrajsa.sk/wp-content/gallery/skola/noznice.jpg>